ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐԱԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԿՕՍ

ԹԻՒ 951 • 25 ՅՈՒԼԻՍ 2014

AGOS ԹՐՔԵՐԷՆ ԷՋԵՐԷՆ

Դատական անճարակութիւն

Զինուորական Վճռաբեկ Ատեանը Սեւակ Պալըքճըի դատավարութիւնը մերժեց կանոնական թերութիւններու պատճառաւ: Սեւակ Պալըքճը Պաթման քաղաքի մերձակայ զօրանոցին մէջ պարտադիր ծառայութիւն կատարած միջոցին 24 Ապրիլ 2011-ին սպանուած էր Քըվանչ Աղաօղլու անուն շարքայինի կրակոցով: Զինուորական Վճռաբեկ Ատեանը դատական թղթածրարին վրայ դատարանի անունին նշուած չըլլալը կանոնի թերացում համարեց եւ ետ վերադարձուց դատարան: 18 Սեպտեմբերին այս ոճիրի դատավարութիւնը պիտի վերսկսի:

Տիյարպէքիրի Օդային Ուժերու Հրամանատարութեան զինուորական դատարանը 26 Մարտ 2013-ին վճիռ արձակած եւ ամբաստանեալ Քըվանչ Աղաօղլուն «գիտակցաբար թերանալով մարդասպանութիւն կատարել»ու յանցանքով չորս տարի, հինգ ամիս եւ տասը օր բանտարկութեամբ պատժած էր: Պալըքճը ընտանիքը այս վճիռէն վերջ իսկոյն դիմած էր Վճռաբեկ Ատեան:

Սասունցիներ՝ «Պիտի մասնակցինք վեցերորդ Համահայկականին»

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ՝ ՊԵՐՃ ԱՐԱՊԵԱՆ

ՊԱՐՈՅՐ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
baruyr@agos.com.tr

Սասունցիներու Հայրենակցական Միութեան 2011-ի Օգոստոսին Երեւանի մէջ Համահայկական Խաղերու փայլուն մասնակցութիւնը երեք տարի անց կ'ենթարկուէր տգեղ ցեխարձակումի մը: 17 Յուլիս թուակիր Ժամանակ օրաթերթը «Մտահոգիչ Երեւոյթ» խորագիրով եւ իրերայաջորդ երեք օրուայ հրապարակութիւններով կը փորձէր արդարացնել Համահայկական Խաղերու կազմակերպիչ խումբի անդամներէն Մաժակ Չաքըր Օհանեանի գրի առած նամակի մը պնդումները եւ պառակտումը կանխելու մտահոգութեամբ խորհուրդ կու տար, որ Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքական փոխանորդն ալ նամակով մը կանխէ ուրիշ ոեւէ խումբի մասնակցութիւնը:

Երեւոյթը ուշագրաւ էր մանաւանդ երբ պարզուեցաւ թէ Իսթանպուլի կարգադիր յանձնախումբի անդամները չեն բաժներ Օհանեանի տեսակէտները: Այս պայմաններու տակ նախ դիմեցինք Սասունի եւ Մուտքիի հայերու հայրենակցական միութեան ատենապետ Արամ Տէմիրի, Հայկական Ողիմպիականներու Սասունի կարգադիր յանձնախումբի անդամ Էֆրիմ Պաղի, Համահայկական Խաղերու Իսթանպուլի կարգադիր յանձնախումբի ատենապետ Ղազարոս Ունանի ու Մաժակ Չաքըր Օհանեանի: Ստորեւ իրենց այս մասին խօսքերը.

Արամ Տէմիր.- «Իսթանպուլահայ հասարակութենէ ներս իմ վարչական աշխատութիւններս կը սկսին Պէզճեան Սանուց Միութեան վարչութենէն, եւ Գումգաբուի Մայր Եկեղեցւոյ թաղականութենէն: Մենք այդ ժամանակ ալ պառակտի՞չ էինք, թէ ոչ մեր սասնեցի ինքնութիւնով միութիւն հիմնելէ ետք պառակտիչ եղանք: Հիմնարկութեան օրէն սկսեալ մեր դռները բաց եղան ամբողջ հայութեան դիմաց: Նախորդ Հինգշաբթի օր Համահայկական Խաղերու մասին ժողովի մը մասնակցեցանք, ուր այս նիւթերը երբեք օրակարգի չեկան: Մաժակ Չաքըր ինք բացակայ էր այդ ժողովին: Եթէ բարեացակամ ըլլար նախքան այսպէս նամակ մը գրելը, մեզի հետ կապի մէջ կ'ըլլար: Ուրեմն մենք չենք հաւատար իր բարի նպատակին: Իր չեղած ամէն տեսակ համագործակցութեան բաց ենք: Մենք որոշած ենք ու պիտի մասնակցինք Համահայկական վեցերորդ խաղերուն: Այս մասին Հայաստանի կազմակերպիչ յանձնախումբի հետ ալ կապի մէջ պիտի ըլլանք» ըսաւ սասունցիներու միութեան ատենապետը:

Էֆրիմ Պաղ, որ 2011-ի Համահայկական Խաղերու ժամանակ միութեան ատենապետն էր, իր կարգին կը յայտնէ թէ իրենք երբեք խտրականութիւն չեն ըրած նախորդ խաղերու ժամանակ ալ, բայց ատեն ատեն իրենք խտրականութեան ենթարկուած են: «Նիւթական առումով ալ բեռ չենք եղած այս համայնքին: Ողջ ըլլան կարգ մը բարերարներ նպաստեցին, բայց ծախսերուն շատ աւելի մեծ բաժինը մենք մեր միջոցաւ ապահովեցինք: 300 սասունցիներով տողանցքի մասնակցիլը երազ մըն էր մեզի համար եւ չենք արտօներ որ ոեւէ մէկը խափանէ այդ երազը»:

Ղազարոս Ունան եւս կ'ընդվզի Մաժակ Չաքըր Օհանեանի այս ելոյթին: «Ես խնդիրները միշտ համերաշխութեամբ լուծելու կողմնակից եմ: Ժողովին այս նիւթը չխօսուեցաւ, նոյնիսկ այս մասին դժգոհութիւն ալ չարտայայտուեցաւ: Ուստի մնացեալը իր անձնական տեսակէտն է: Սասունցի մեր ընկերները ինչպէս նախորդին, գալ տարուայ խաղերուն ալ պիտի մասնակցին եւ ես յաջողութիւն կը մաղթեմ իրենց: Մենք որպէս Իսթանպուլի կարգադիր յանձնախումբ նման նամակ մը չենք ղրկեր Համաշխարհային կոմիտէին»:

Այս բոլորէն ետք Մաժակ Չաքըր Օհանեան ալ կը յանձնէ թէ նամակը իր անձնական կարծիքի ցոլացումն է: «Ես Համաշխարհային կոմիտէի անդամ եմ: Նամակը իմ անձնական գաղափարներս կը բովանդակէ: Իմ միակ նպատակս միասնութիւն ապահովել է» կ'ըսէ Չաքըր Օհանեան:

Ուրֆայի հովասուն ննջարանները

ՍԷՐՏԱՐ ՔՈՐՈՒՃՈՒ
serdarkorucu@hotmail.com

Ուրֆայի նախկին հայկական եկեղեցիները ժամանակի ընթացքին վերածուեցան մզկիթի եւ ստացան նոր անուանակոչումներ: Այսպէս քաղաքին Սուրբ Աստուածածինը Սէլահատտին Էյիւպի, իսկ Սուրբ Առաքելոցն ալ Ենի Ֆըրֆըրլը ճամի վերանուանուեցան: Բայց ուրֆացիները ամառուան կիզիչ օրերու զուգադիպող իսլամներու ծոմապահութեան ամիս՝ Ռամազանէն դուրս այնքան ալ շահագրգռուած չէին այս նախկին եկեղեցիներէ փոխանցուած մզկիթներուն հանդէպ: Ռամազանը պատճառ եղաւ որ եկեղեցիները ժողովուրդի ուշադրութեան արժանանան: Տրուած ըլլալով որ երկու շինութիւնն ալ օժտուած են կլիմայափոխիչ սարքերով, ուրֆացիներ կու գան այս տաճարներուն մէջ մրափելու մինչեւ իֆթարի ժամը:

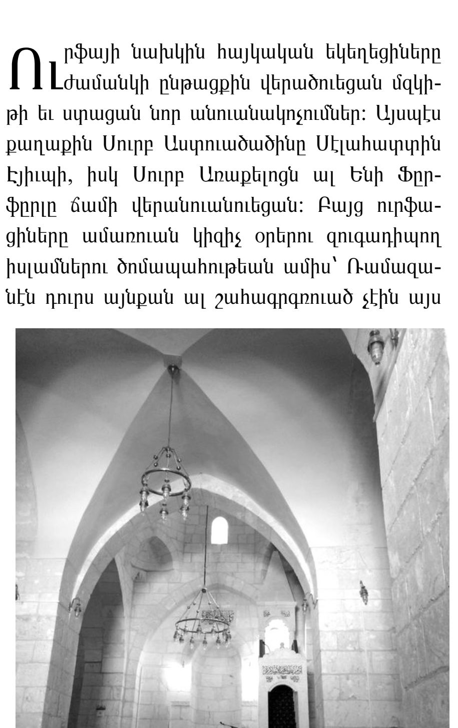

Ուրֆայի խորհրդանիշ համարուած ձուկերու աւազանի մօտակայքի Սուրբ Աստուածածինը եպիսկոպոսանիստ կեդրոն էր եւ ժողովուրդի մէջ կը կոչուէր Աւագ եկեղեցի անունով: Կողքի Հայոց Քոլէճին եւ այս օրուայ Հանրապետութեան Միջնակարգ դպրոցին գտնուած տարածքին մէջ եկեղեցի մը եւս կար, որ այսօր անհետացած է: 1915-էն ետք Աւագ եկեղեցին երկար տարիներ անտէրութեան մատնուեցաւ եւ աւելի ետք ալ ծառայեց որպէս ելեկտրակայան: Վերջապէս 1993-ին վերածուեցաւ մզկիթի:

Քաղաքի Սուրբ Առաքելոց եկեղեցին ալ նման պատմութիւն մը ունեցաւ: Ան շատ աւելի կանուխ, 1956-ին մզկիթ դարձած էր: Ուրֆայի կուսակալութեան կայքէջին վրայ չի նշուիր եկեղեցւոյ հայկական անցեալը: Հոն կ'ըսուի հետեւեալը. «Քրիստոնէութեան համար կարեւոր Վարագայ Խաչը 1092-ին Ուրֆա բերուած եւ այս եկեղեցին տեղադրուած է»: Նոյն կառոյցի համար քաղաքապետարանի կայքէջին մէջ կը յիշուի հայկական անցեալը եւ կ'ըսուի, թէ ան նախքան 1956-ին մզկիթի վերածուիլը, գործածուած է որպէս արգելանոց:

«Ոմանք» եւ «Մեծ Պազար» նոյն բեմին վրայ

ՊԷՐԻՎԱՆ ԷՐՊԻԼ
erbil.berivan@gmail.com

Գարակէօզեան որբանոցի հիմնարկութեան դարադարձի առթիւ Իսթանպուլի «Ոմանք» եւ Փարիզի «Մեծ Պազար» երաժշտական խումբերը համատեղ համերգով մը բեմ կը բարձրանան:

26 Յուլիս Շաբաթ ժամը 21.00-ին Գնալը կղզիի փութպոլի դաշտին մէջ, կայանալիք համերգի նախօրեակին զրուցեցինք «Ոմանք»ի անդամներէն Լարա Նարինի, Իլքէմ Պալաէչէնի եւ Ռուբէն Մելքիսէթօղլուի հետ:

Հազիւ երկու տարուայ անցեալ ունեցող «Ոմանք», դեռ յստակօրէն չէ ճշդած իր երաժշտական ուղին: «Կարծես քոլաժ մը ըլլայինք: Նուագարաններու բերմամբ ազգագրական ենք եւ ելեկտրոնիկ, երաժշտական կշռոյթը ռաքի տպաւորութիւն կը թողու, իսկ յանկարծանուագման պահերուն ալ ճազի երանգներ կը ցոլացնենք» կը բացատրէ Ռուբէնը: Իլքէմ այս նիւթը կը բացատրէ խումբի անդամներուն երաժշտական տարբեր ոճերէն մեկնելով: «Իրականութեան մէջ մենք որոշ կաղապարի մը չենթարկուելով աւելի ազատ ենք փորձարարական մեր որոնումներուն մէջ»:

Իսկ Լարա Նարին դեռ ճամբուն սկիզբը կը համարէ ինքզինք ու կ'ըսէ.- «Ես Ոմանքի հետ երգելէ վերջ մուտք գործեցի երաժշտանոց: Փորձելու յարատեւ առիթ մը կայ առջեւս: Ես այս առիթը բարեբախտութիւն կը համարեմ»:

Փարիզի «Մեծ Պազար» երաժշտական խումբն ալ մեծ նմանութիւններ ունի «Ոմանք»ի հետ: Երկու խումբերն ալ եօթնական անդամներէ կը բաղկանան: Հիմնականին հայկական երաժշտութիւն արտադրելով հանդերձ յաճախ դուրս կու գան աւանդական ոճէն եւ առիթ կ'ընձայեն ներշնչումներու: Բոլոր այս յատկութիւններով կարելի է ըսել, որ Շաբաթ երեկոյ հաճելի անակնկալ մը կը սպասէ բոլոր այն երաժշտասէրները, որոնք ներկայ պիտի գտնուին այս աննախադէպ համերգին:

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ՝ ՊԵՐՃ ԱՐԱՊԵԱՆ

Անհրաժեշտ է նոր դատ բանալ

ՈՒՅԿԱՐ ԿԻՒԼԹԷՔԻՆ
uygargultekin@agos.com.tr

Սահմանադրական դատարանը Հրանդ Տինքի ոճիրի մասին վճիռ արձակեց: Դատարանը իր վճիռին մէջ կը նշէ, որ ոտնակոխուած է Տինքի ապրելու իրաւունքը եւ աւելի ետք ալ ազդեցիկ հարցաքննութիւն մը չէ կատարուած: Վճիռը ակնարկութիւն կ'ընէ նաեւ ԵՄԻԱ-ի որոշումին ու կը հաստատէ թէ այդ որոշումին պահանջածներն ալ չեն կատարուած: Այս պայմաններու տակ ատեանը կանոններու զանցառութիւնը պատճառաբանելով ի հիմանէ ջնջեց դատավճիռը: Սահմանադրական դատարանի այս որոշումէն ետք Տինք ընտանիքի իրաւապաշտպան Հաքան Պաքըրճըօղլու ըսաւ, որ այս հանգրուանին անհրաժեշտ կը դառնայ դատ բանալ:

Տինքի սպանութենէն ետք, երբ դատավարութեան եւ հարցաքննութեան ընթացքին յստակ զարգացում մը չէր արձանագրուած, Տինք ընտանիքի իրաւապաշտպանները դիմում կատարած էին Սահմանադրական դատարան: Դատարանը փաստաբաններու դիմումը նկատի ունենալով 17 Յուլիսին վճիռ կայացուց: Այժմ կը սպասուի այս վճիռի պատճառաբանութեան հրապարակումը:

Ինչպէս պիտի յիշուի, Տինքի սպանութեան հետ առնչուած բազմաթիւ զինուորներու, ոստիկաններու եւ պետական ծառայողներու հասցէին մեղադրանքներ ներկայացուած եւ կառավարութենէն ամբաստանեալներուն դատուելուն համար արտօնութիւն պահանջուած էր: Իշխանութիւնները ընդմիշտ եւ յարատեւօրէն մերժած էին դատարանի այս ուղղութեամբ պահանջները: Թէեւ աւելի ետք հասարակութեան մօտ «Դատական չորրորդ փաթեթ» կոչեալ բարեփոխումները վաւերացուեցան խորհրդարանի կողմէ եւ վերոնշեալ մեղադրեալներու դատուելուն համար արգելք չէր մնացած: Սակայն ի դէմ այս զարգացումին, մինչեւ այսօր հարցաքննութիւն չէ կատարուած այդ ժամանակուայ Իսթանպուլի ապահովութեան տնօրէն Ճէլալէտտին Ճէրրահի եւ այլ ինը անձերու դէմ:

Կազզան նաեւ հայու խնդիր է

Աւելի քան երկու շաբաթ է որ աշխարհի ամենատառապալի երկրներէն մին՝ Պաղեստինը եւ անոր ալ բազմատանջ հատուածը՝ Կազզա քաղաքը թիրախ դարձած է վայրագ ռմբակոծումներու: Քանի մը ամիս առաջ առեւանգուած չորս հրեայ պատանիներու անշունչ մարմիններու յայտնաբերումով սկիզբ առած վրիժառութիւնը այս, տողերու գրուած պահուն խլած է 650 զոհեր: Նշենք որ այս թիւէն դուրս կը մնան բազմաթիւ անթաղ մեռեալներ, որոնք մնացած են շէնքերու փլատակներուն տակ:

Վերեւ նշուած թիւը դիակը յայտնաբերուածներուն եւ կամ հիւանդանոց փոխադրուածներուն մասին տուեալ մըն է միայն:

Թուրքիան իր քաղաքական դիրքաւորման բերմամբ ուշի ուշով կը հետեւի Կազզայի մէջ տեղի ունեցող ողբերգութեան: Գլխաւորութեամբ վարչապետ Էրտողանի, երկրի բոլոր քաղաքական տարրերը եւ անոնց հետ նաեւ հասարակութիւնը կրակ կը ժայթքեն Իսրայէլի պետութեան վայրագ յարձակումին: Յատկապէս կրօնամէտ շրջանակներ նիւթը կը վերածեն հրեատեացութեան: Ոմանք երանութեամբ կը յիշեն Հիթլէրը եւ կ'ափսոսան անոր անմարդկային արարքին կիսաւարտ մնալուն:

Իսկ միւս կողմէ, յատկապէս արեւմտեան կողմն աշխարհի, մատնուած է խոր լռութեան: Այդ երկիրներու ԶԼՄ-ները առհասարակ չեն անդրադառնար կատարուածին: Հասարակութիւնն ալ իր կարգին վարակուած ըլլալով «իսլամաֆոպի» կոչուած ախտէն, չեն կրնար արժանի կերպով գնահատել պատահածը:

Բայց ինչ ըսել բոլոր այն մարդկանց համար, որոնք պաշտօն ստանձնած են համամարդկային արժէքներու տէր կանգնելու խոստումով: Այդ տեսակի պաշտօններու մէջ առաջին կարգի վրայ պէտք է գտնուի ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղարը: Եկուր տես որ Պան Քի Մուն այս հրատապ նիւթի շուրջ Թէլ Ավիվ կատարած այցելութեան ընթացքին մամլոյ յայտարարութիւն ըրաւ եւ համասը մեղադրեց հիւանդանոցները ռազմական նպատակներով օգտագործելուն համար: Այսինքն ՄԱԿ-ի քարտուղարը դուրս ելած էր իր պաշտօնէն եւ կը ստանձնէր Նէթանեահուի պաշտօնական բանբերի պարտականութիւնը: Մենք մեր երկրի բազում փորձերով գիտենք թէ ստախօսութեան ամենաաժան ձեւն է Մունի խօսքերը: Զէ որ համաշխարհային չափանիշով դատապարտելի է հիւանդանոցներու կամ դպրոցներու վրայ յարձակիլ, յարձակողները կը դիմեն նման պատրուակներու: Վարչապետ Էրտողան ալ, երբ կը քննադատուէր իր երկրին մէջ բանտարկուած աւելի քան 100 լրագրողներուն համար, անփութօրէն կը պնդէր թէ անոնք կը դատուին ահաբեկչութեան մեղադրանքով:

Իսկ արեւմուտքին կամ աւելի ճիշդ բառով զուլում բանեցնողներուն «ահաբեկչութիւն» կոչածը անվերապահօրէն ըսենք որ մեր գնահատումով արժանապատուութիւն ունեցող ժողովուրդի մը բռնակալին դէմ տարած մի գուցէ ճարահատ, բայց նոյնքան վեհ դիմադրութիւնն է: Պաղեստինի առասպելական պետ Եասէր Արաֆաթ «իմ փոքրիկ զօրավարները» կոչած էր այն տասն-տասներկուամեայ պատանիները, որոնք Գողեաթի հետ մարտնչող Դաւիթի նման քար կը շպրտէին թշնամի զինուորի հրասայլերուն:

Սկսելով ՄԱԿ-ի քարտուղարէն, ԱՄՆ-ի նախագահէն, Անգլիոյ վարչապետէն եւ բովանդակ Եւրոպայի ժողովուրդներէն, ով որ ուզէ կրնայ ահաբեկիչ համարել այդ ժողովուրդի պայքարը: Բայց մենք՝ հայերս երբ կը պատրաստուինք ցեղասպանութեան հարիւրամեակը նշելու, բոլորէն աւելի պարտաւոր ենք նման զուլումի մատնուած մարդկանց զօրակցելու: Զըլլայ որ անպատկառ հայ մը այս դէպքը դիտէ լոկ կրօնական խտրականութեան հիմքով: Չի կրնար օճիքը ազատել մեր եղեռնազոհ նախնեաց հալածանքէն:

pakrates@yahoo.com

Յամառ պայքարի մը արգասիքը

Երբ ժամանակին հազարներով հաշուուած ազգային կալուած եւ հարստութիւն անհետ կորսնցուցեր ենք այս երկրի մէջ, առանց դոյզն իսկ միջամտութեան հնարաւորութիւն ունենալու, եւ այսօր անոնց փշրանքներէն մի քանին, հոգ չէ թէ ո՛չ այնքան հեշտութեամբ կը վերադարձուին իրենց սեփականատիրոջ՝ ազգին…
Երբ տեղ մը կարգ մը հայանուն թաղականներ ձեւով մը վարչութեանը ընտրուած իրենց թաղին եկեղեցապատկան կալուածները վաճառքի հանելու ջանադրութեան մրցումի ելած են…
Աղդին, այլեւս մոմով փնտռուելու չափ նուազած, Պիրէճիքի «Քէլայնաք» թռչնազգիի նման ցեղը փճանալու վտանգի տակ մնացած օրինակելի թաղական մը, սրտցաւ նամակ մը գրի է առեր, ուր կը պատմէ ազգապատկան աղբիւր մը կորուստէ փրկելու համար տարիներէ ի վեր տարած յամառ պայքարը, եւ դեռ յոյս ունի որ եկեղեցիին պիտի վերադարձնէ զայն.
Թէեւ քիչ մը համառօտեցինք, բայց կ'արժէ ուշադրութեամբ կարդալ:
Ակօս

Պոյաճըգիւղի Ս. Երից Մանկանց եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդի ատենապետ ընտրուած օրէս այս կողմ, 11 տարիէ ի վեր կը զբաղիմ կողքի փողոցի եկեղեցապատկան աղբիւրի խնդիրով, որ կառուցուեր է 1853-ին, եկեղեցւոյս հիմնադիր բարերար Միսաք Ամիրայի կողմէ, ի յիշատակ իր հօր՝ Ակնցի Հաճը Պետրոսի հոգւոյն: Աղբիւրին ետեւ կայ նաեւ 25 քառակուսի մեթր տարածքով ջրամբար մը:

1949-ին երբ Գատաստրոյի պաշտօնեաներ կը գրանցեն տարածքը՝ աղբիւրն ալ կը նշեն իբրեւ քաղաքապետութեան սեփականութիւն: Այն ժամանակուայ թաղականութիւնը կամ տեղեակ չըլլալով, կամ ալ պարզապէս անտարբերութեան հետեւանքով չեն առարկեր այս գրանցումին:

Պաշտօն ստանձնելէս ետք դիմում կատարեցի Սարըերի քաղաքապետարանին, մեզի պատկանող աղբիւրը ետ ստանալու համար: Նոյնիսկ պատրաստ էի խորհրդանըշական գումարով մը ետ գնելու: Ի դէմ քաղաքապետի բարեացակամութեան, խորհուրդի անդամներէն ոմանց առարկութիւնով չիրականացաւ այդ առաջարկս: Ապա քաղաքապետը փոխուեցաւ, բայց ես յաճախակի շարունակեցի դիմումներս: 2003-ին օր մը, կէս գիշերին, անծանօթներ աղբիւրի պատմական հայատառ յուշագրութիւնը գողնալ փորձեցին: Ժամկոչի միջոցով վերահասու եղայ եւ փութացի աղբիւրի մօտ: Վերջին պահուն հասած էի եւ դժուարաւ յաջողեցայ ետ առնել գրութեան կտորը: Իսկոյն գրաւոր դիմում կատարեցի քաղաքապետարան պատմական հնութեան պահպանումը պահանջելով: Խորհիմաստ էր եկած պատասխանը՝ «Մենք դրամ չունինք, դուք պահպանեցէք»: Շարունակեցի ճնշում բանեցնել քաղաքապետին վրայ ու վերջապէս յաջողեցայ դիմումս քաղաքապետարանի միջոցաւ յուշարձաններու խորհուրդի երրորդ բաժնին ղրկել: Միջոց մը ետք յուշարձաններու խորհուրդն ալ այս մասին իրաւասութիւնը պայմանաւորեց Մշակոյթի Նախարարութեան յատուկ թոյլտուութեան:

Մինչ այդ լոյս կը տեսնէ կառավարութեան պատրաստած բարեփոխման օրէնքի փաթեթը: Այդ ծիրէն ներս եկեղեցւոյն թափուի փաստաթուղթը պահանջելու համար դիմում կատարած միջոցիս կը նշեմ նաեւ աղբիւրին թափուի յանձնումն ալ: Վաքըֆներու Ընդհանուր Խորհուրդը դրական կը պատասխանէ եկեղեցւոյ մասին պահանջիս, բայց կը մերժէ աղբիւրի թափուն յանձնել: Քաղաքապետարանը կրկին դիմում մը կը կատարէ յուշարձաններու խորհուրդին, առաջարկելով որ աղբիւրին թափուն գրանցուի իր անունով, բայց մենք ստանձնենք վերանորոգումը:

Նշեմ որ յուշարձաններու խորհուրդը իր որոշումներէն տեղեակ կը պահէ Անգարայի մէջ գործող Թանգարաններու տնօրէնութիւնը: Այս անգամ կը մեկնիմ մայրաքաղաք, տեսակցելու համար այդ տնօրէնութեան տեղեկագրի հեղինակին հետ: Խօսակիցս բաւական կոպիտ կը վերաբերի ինծի հետ: Կը զգամ որ տիկինը կը պատկանի «գորշ գայլեր»ու ցեղին: Կը յամառիմ ու կը պարտադրեմ որ տնօրէնին հետ տեսակցիմ: Ի վերջոյ կը յաջողիմ եւ «գորշ գայլ» տիկնոջ ընկերակցութեամբ կը ներկայանամ տնօրէնին: Լուսադէմ անձ մըն է տնօրէնը եւ հակառակ որ այդպէս սովորութիւն չունիմ, անգիտակցաբար «սելամուն ալէյքում» ըսելով կը բարեւեմ զինք: Նոյն ոճով կը փոխադարձէ բարեւս ու կը սկսի թղթածրարը քննել: Խնդրի լուծման համար միջոցներ կը խորհի, բայց բոլոր առաջարկները կը մերժուին «գորշ գայլ» պաշտօնուհիի կողմէ:

Ի վերջոյ լուսադէմ տնօրէնը տիկինին կը յայտնէ, թէ ինք կրնայ երթալ եւ ինծի ալ խորհուրդ կու տայ որ դուռը փակեմ: Ապա կը սկսի զիս փշաքաղող պատմութեան: Մայրը Կրէտէ կղզիէն ժողովուրդի փոխանակման ծրագիրով եկած է Անգարա: Անտէր որբուկ մըն է: Գրիգոր եւ Մարիամ Իսբիր ամոլը տէր կը կանգնին մօրըս եւ իրենց զաւկին նման կը խնամեն զինք: Երբ կը հասնի ամուսնութեան տարիքին, խորհելով որ իրենցմէ շատ հեռու չմնայ տուն մըն ալ կը գնենք իրենց փողոցին մէջ, եւ իրենց հարազատ թոռները կը համարեն անոր զաւակներն ալ:

«Երբ թղթածրարին վրայ կարդացի ձեր անունը՝ Նազար, ուրախացայ որ Գիրգոր պապուս երախտիքի պարտքս հատուցանելու առիթը գոյացած է»: Այս ըսելէն վերջ կը գանգատի թղթաբանութեան յարուցած դժուարութիւններէ եւ խորհուրդ կու տայ իր ցուցմունքներով նոր աղերսագիր մը գրելու: Այդ աղերսագիրով կրկին կը դիմեմ քաղաքապետարան: Լսած եմ որ բարեկամներ ունի յուշարձաններու խորհուրդին մէջ, օգնութիւն կը խնդրեմ Դաւիթ Քէօլէդաւիթօղլուէ: Զիս լսելէ ետք կը զանգահարէ ընկերոջը, որ իր կարգին կարգ մը փաստաթուղթեր եւ թղթակցութիւններ կը պահանջէ, որոնք փաքսի դրութեամբ իսկոյն կը ղրկեմ:

Վերահասու կ'ըլլամ թէ պաշտօնէութեան շրջանը աւարտելով ուրիշ պաշտօնի մը նշանակուած է Ճան Պիլճան կոչուած «շուն»ը: Անմիջապէս կը փութամ նոր տնօրէնին այցելելու: Ցերեկուայ դադար է եւ ես հազիւ նրբանցքին մէջ կը հանդիպիմ իրեն: Կը յայտնեմ թէ Պոյաճըգիւղի Հայոց եկեղեցւոյ թաղականն եմ եւ աւելի քան տասը տարի է կը զբաղիմ եկեղեցւոյ աղբիւրի խնդիրով: Զիս ուշադրութեամբ լսելէ ետք կը հարցնէ՝ «Անունդ Նազա՞ր է»: Զարմացած եմ: Խորհուրդի նախագահը ուրկէ գիտէ անունս: Զարմանքով կը հարցնեմ ու ամէն ինչ կը պարզուի: «Ես Դաւիթին ընկերն եմ, երկու շաբաթ առաջ փաստաթուղթեր ղրկած էիր ինծի»: Անգարայի ծանօթ դէպքէն ետք, ահաւասիկ նոր հրաշք ծանօթութիւն մը եւս: «Ինչ կ'ընես ըրէ, քաղաքապետարանէն վաճառքի թոյլտուութեան գրութիւն մը բեր», կ'ըսէ ինծի:

Այս լսելով կրկին կը դիմեմ Սարըերի քաղաքապետարան: Քաղաքապետը եւ անձնակազմը ալէվի են: Անոնցմէ օգնութիւն կը խնդրեմ: Իրենց կուսակցութեան քաղաքի ներկայացուցիչը Կիւրսէլ Թէքինի բարեխօսութեամբ, պահանջած գրութիւնս կը հասնի Յուշարձաններու խորհուրդ: Անընդհատ կը հետապնդեմ ու վերջապէս կ'իմանամ թէ մեր նիւթը պիտի քննարկուի Երեքշաբթի օրուայ ժողովին: Ժողովին օրը ես ալ հոն եմ: Յոյսով եմ որ այս անգամ պիտի յաջողիմ: Բայց կրկին հիասթափութիւն: Խորհուրդի նախագահը քաղաքը չէ: Գազաքիստան կը գտնուի:

Հիասթափուած եմ՝ որովհետեւ ընթացքը փոխելիք միակ անձը ինքն էր: Միւսները արդէն նախապէս ալ նոյն պաշտօնի վրայ էին: Եւ մտավախութիւնս ճիշդ դուրս կու գայ: «Խնդրոյ առարկայ կալուածը հասարակապատկան է, ուստի կարելի չէ ծախել, իսկ եթէ եկեղեցին նորոգել կը փափաքի, արտօնուած է»: Այս գրութիւնը կարդալով բոլոր տրամադրութիւնս խանգարուած է: Ի սպառ եղած է տասը տարուայ ջանքերս: Սարըերի քաղաքապետարանի պաշտօնեաներէն մէկը՝ «տասը տարի է որ հոս կ'աշխատիմ, մօտ օրէն թոշակառու պիտի ըլլամ, դուն դեռ այս աղբիւրով կը զբաղիս», ըսաւ: «Եթէ քու պապդ ալ իր հօր համար աղբիւր մը կառուցած ըլլար, դուն ալ ինծի նման չէի՞ր աշխատեր» ըսի: Ամօթխածութեամբ գետին նայեցաւ եւ հազիւ լսելի ձայնով մը «չէ՛մ գիտեր» թոթովեց:

Իսկ ես գիտեմ: Պոյաճըգիւղի եկեղեցւոյ թաղական ընտրուած օրս գիտէի որ այս է իմ հիմնական պարտականութիւնս: Նախնիներէն փոխանցուած աւանդին տէր կանգնիլ, պայքարիլ՝ անոնց յափշտակման դէմ:

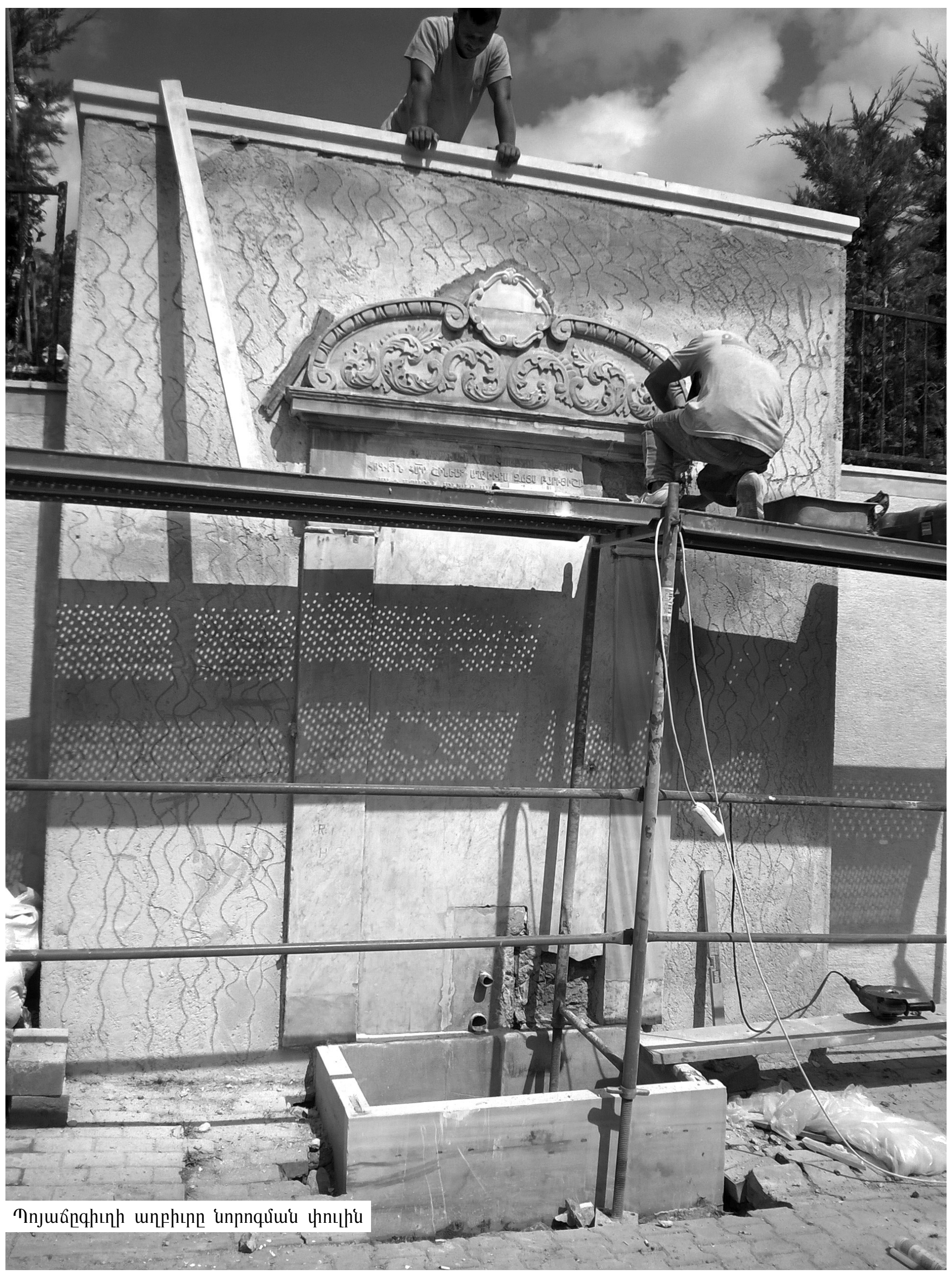
Պոյաճըգիւղի աղբիւրը նորոգման փուլին

5737 համար Վաքըֆներու օրէնքի ժամանակաւոր 11-րդ յօդուածը կ'ըսէ թէ, եթէ 1936-ի յայտարարագրի մէջ նշուած է, աղբիւրներն ալ կրնան վերադարձուիլ պատկան հիմնադրամին: Ես վստահ եմ որ, այս նշումը լոկ իմ ջանքերուս հետեւանքով տեղ գտած է այդ յօդուածին մէջ: Բայց մեր հոգը չէ աւարտած: Աղբիւրը չէ նշուած յայտարարագրին մէջ, քանի որ ան շահութաբեր կալուած չէ: Կրկին կը դիմեմ Վաքըֆներու Ընդհանուր տնօրէնութեան: Ընդ միշտ կը մաշեցնեմ այս տնօրէնութեան մօտ փոքրամասնութեան հիմնարկներու ներկայացուցիչ Լաքի Վինկասի դուռը: Վերջապէս 2012-ի վերջերուն մօտ պարոն Վինկասէն կը ստանամ աւետիսը: Ի վերջոյ պիտի ստանանք թափուն: Վազն ի վազ կ'երթամ Կալուածներու Գրանցման բաժին: Բայց ի՞նչ տեսնեմ: Աղբիւրը իբրեւ թէ իր սեփականատէրին, Սարըերի քաղաքապետարանի պարտքերուն փոխարէն ի պահ դրուած է: Պահ դնողը Ընկերային Ապահովագրութեան Խորհուրդն է: Իրաւաբաններէն կը սորվիմ թէ, Վաքըֆներու օրէնքը եւ այլ օրէնքներ կ'արգիլեն պատմական յուշարձաններու ի պահ դրուիլը: Իսկոյն կը դիմեմ այս խորհուրդի Սարըերի մասնաճիւղին: Կրկին կը հանդիպիմ դժկամ տնօրէնուհիի մը: Տնօրէնուհի՝ որ ի զօրու չէ իր կարդացած յօդուածը ընկալելու: Այդ հանգրուանին կարգաւ կը դիմեմ ԱՔՓ-ի քաղաքի ներկայացուցչութեան, Սարըերի մասնաճիւղին, Ազգային Ապահովագրութեան Խորհուրդի տնօրէնութեան եւ տնօրէններու նիւթերով զբաղուող փոխ կուսակալին: Վերջապէս 30 Յունուար 2013-ին կը տիրանանք թափուին: Բայց տակաւին չարչարանք ունինք տանելիք: Յուշարձաններու Պահպանման Խորհուրդը կրկին ու կրկին կը մերժէ մեր նորոգման նախագիծը եւ նոր պահանջներ կը ներկայացնէ: Ի վերջոյ ալ կը վճռէ նորոգութեան ՔՈՒՏԷՓ-ի հսկողութեան տակ կատարուելուն:

Աւարտելու մօտ է համբերութեանս բարդը, իսկ ես մտահոգ եմ, արդեօք հիմա ինչո՞վ պէտք է զբաղիմ:

Սիրով՝
Նազարէթ Էօզսահակեան

Գոհար Սմոյեան

Կիւմրիի Երկամեակի նախօրեակին

ԼՈՐԱ ՍԱՐԸ
lorasari@agos.com.tr

Հրանդ Տինք Հիմնադրամի «Լրագրողներու փոխանակում» ծրագրի միջոցաւ Հայաստան եկած եմ: Բացի Երեւանեան շփումներէ, կ'այցելեմ նաեւ երկրի երկրորդ մեծ քաղաքը՝ Կիւմրի: Իբրեւ «Ակօս»ի արուեստի եւ մշակոյթի էջերու խմբագիր, ծանօթ եմ Կիւմրիի Երկամեակին (bienal): Կը ծանօթանամ 22 Օգոստոսին մեկնարկող հինգերորդ Երկամեակի տեղադրող Գոհար Սմոյեանի հետ եւ կը զրուցենք քաղաքի եւ գեղարուեստի շուրջ:

1988-ին Սպիտակի երկրաշարժով աւերուած քաղաքը, 1998-էն այս կողմ ամէն երկրորդ ամառ կ'ուրախանայ գեղարուեստական ճոխ ապրումներով: Աշխարհի զանազան երկիրներէն արուեստագէտներ կու գան եւ ամսուայ մը ընթացքին կը ներկայացնեն իրենց ստեղծագործութիւնները: Երկամեակը որքան ալ սահմանուած ըլլայ մէկ ամիսով, շատ անգամ այդ ժամկէտը կ'երկարի մինչեւ աշնան վերջաւորութիւն:

Գոհար Սիմոյեան կը նշէ, թէ յատուկ ջանք կը վատնեն միջոցառման տեղադրողներուն կամ գեղարուեստական վարիչներուն կիւմրեցի ըլլալուն: Երկամեակի եւ Կիւմրիի Ժամանակակից Արուեստի կեդրոնի հիմնադիրները առհասարակ կիւմրեցիներ են: Այդ խմբակի մէջ բացառութիւն է Ազատ Սարգիսեանը, որ կ'ապրի Շուէտի մէջ: Իսկ Երկամեակի գեղարուեստական վարիչն է Կիւմրիի Գեղարուեստական համալսարանի վարիչ Համբարձում Ղուկասեանը:

Այս տարի միջոցառումներուն պիտի մասնակցին Գերմանիա, Աւստրիա, Հունգարիա եւ Ռուսաստանէն ժամանած արուեստագէտներ կամ արուեստի խումբեր: Թէեւ ամէն երկիր իր հետ կ'ունենայ իր տեղադրողը, բայց Գոհար Սիմոյեանի հետ մեր զրոյցէն կը զգամ թէ այս միջոցառումներու ծանրագոյն բեռը պիտի նստի իր եւ իր երկու գործընկերներուն՝ Սարգիս Յովհաննէսեանի եւ Վահագն Ղուկասեանի ուսերուն:

Կարճատեւ փորձառութեամբ կը նկատեմ թէ Կիւմրի ապրիլ կը նշանակէ բազմաթիւ տնտեսաընկերային խնդիրներու հետ ալ պայքարիլ: «Կիւմրին արուեստի քաղաք է: Կեանքի դժուարութիւնները այստեղ արուեստագէտին կը պարտադրեն արտադրել: Հակասութիւն մը կայ այս յարաբերութեան մէջ: Կիւմրիի բովանդակած հարցերը զիս կը մղեն գեղարուեստական դրսեւորման: Սակայն նոյն այդ խնդիրներու բերմամբ ալ կեանքը կրնայ անտանելի դառնալ»: Այս հաստատումներէն ետք Գոհար Սիմոյեան իր միտքը կ'եզրակացընէ «Կիւմրին ոգի մը ունի, որը անկախ է քաղաքին մատնուած փորձանքներէն: Այդ ոգին միշտ կայ ու կը մնայ, որու շնորհիւ քաղաքն ալ կը ստանայ արուեստի վայր կոչումը»:

Լուսաւորիչ երգչախումբը Հայաստանի ճամբորդ է

Թաքսիմի Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյ Լուսաւորիչ Դպրաց դաս-երգչախումբը, որ հիմնուած է 1929-ին, այս տարի կը բոլորէ իր 85 ամեակը, 2006 եւ 2008 թուականներուն, որպէս առաջին պոլսահայ երգչախումբ իր մասնակցութիւնը բերած է Երեւանի «Մէկ Ազգ, Մէկ Մշակոյթ» փառատօնին:

Երգչախումբը Մայիս 2014-ին հրաւէր ստանալով «Իմ Հայաստան» փառատօնի վարչութենէն, 27 Յուլիսին, մէկ շաբթուայ տեւողութեամբ, երրորդ անգամ ըլլալով պիտի մեկնի Հայաստան, իր մասնակցութիւնը բերելու Սփիւռքի Նախարարութեան կողմէ կազմակերպուած սոյն փառատօնին:

«Իմ Հայաստան» փառատօնը կ'ընդգրկէ պարարուեստի, խմբերգային արուեստի, անհատ կատարումներու օրեր եւ այլ բաժիններ: Լուսաւորիչ երգչախումբը պիտի մասնակցի խմբերգային արուեստի բաժինին, որ տեղի պիտի ունենայ 1-5 Օգոստոս թուականներուն: 1 Օգոստոսին ժամը 19.00-ին պիտի մասնակցի բացման հանդէսին, որ ձօնուած է խմբավար Յովհաննէս Չէքիճեանի 85-ամեակին, ձեռնարկը տեղի պիտի ունենայ Կարէն Տէմիրճեանի անուան մարզահամերգային համալիրի մէջ: «Լուսաւորիչ» երգչախումբը այս առթիւ պիտի երգէ Ռուբէն Ալթունեանի «Օրհներգ»ը:

Իսկ երգչախումբին յատուկ համերգը տեղի պիտի ունենայ 2 Օգոստոսին, ժամը 17.00-ին, Առնօ Պապաճանեանի համերգասրահէն ներս: Սոյն համերգին Լուսաւորիչը պիտի ներկայացնէ դասական ու արդի հայ յօրինողներու գործերէն, ինչպէս՝ Կոմիտաս Վարդապետ, Մակար Եկմալեան, Բարսեղ Կանաչեան, Գրիգոր Սիւնի, Մաժակ Թօշիկեան, Խորէն Մէյխանէճեան եւայլն:

Մեներգներով հանդէս պիտի գան Մարալ Այվազ Չաղլըչուպուքճու, Սերճան Կազէրօղլու, Լենա Էլմաօղլու եւ Շանթ Չաքմաքճը: Երգչախումբին դաշնակով իր մասնակցութիւնը պիտի բերէ Երեւանի Կոմիտասի անուան երաժշտանոցի մասթըրի ուսանող, իսթանպուլահայ՝ Առէտ Պոզթաշ:

Երգչախումբի 32 երգիչներուն կ'ընկերակցին ընտանեկան պարագաներ ալ, որոնցմով ուղեւորներուն թիւը կը հասնի 52 հոգիի:

«Ոսկէ Ծիրան»-ի ոսկի օրերը

Գարուն, ամառ... Կիմ Կի Դուկի ֆիլմը

ԾՈՎԻՆԱՐ ԼՈՔՄԱԿԷՕԶԵԱՆ
dzovinarl@rambler.ru

11-րդ «Ոսկէ Ծիրան»-ին որպէս մշակութային օճախ միացել էր եւս մի կեդրոն՝ դա «Մեփաքսէ ճանապարհ» հիւրանոցն էր, բացուած՝ Այգեձոր 53 հասցէով, ԱՄՆ-ից ժամանած Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի կողմից: Թէեւ հիւրանոցը նախատեսուած է 10-14 հոգու համար, փառատօնին այստեղ հաւաքւում էին կինօդիտողներ եւ լրագրողներ, կինօգործիչներ եւ կինօքննադատներ, որպէսզի դիտեն, այնուհետեւ քննարկեն Փարաճանովի ֆիլմերը եւ ֆիլմերը՝ Փարաճանովի մասին, քանզի այս տարուայ փառատօնը նուիրուած էր Փարաճանովի 90-ամեակին:

Քեզ հետ ու առանց քեզ

Փարաճանովի ապրածի եւ ստեղծածի հանդէպ հիացմունք եւ արցունք առաջացնող ֆիլմերի կողքին ցուցադրուեց բոլորովին թարմ մի ֆիլմ, որը կարծես արուած լինէր ի մէջ այլոց. Արմեն Խաչատրեանի «Երազանքների Պատը» 44 րոպէանոց վաւերագրական մտորումն էր Փարաճանովի եւ նրա բացակայութեան մասին: Այստեղ՝ Լոռու մարզում, որտեղ կանգնեցրած են Հաղբատ եւ Սանահին վանքերը, ամէն ինչ նոյնն է, ինչ 1968-ին էր, երբ Փարաճանովը նկարահանում էր իր «Նռան Գոյնը» Սայաթ-Նովայի մասին: Սակայն այս անգամ վանքերը ոչ թէ գործող անձինք էին, այլ՝ հանճարեղ ֆիլմի վկաներ:

Ընդամէնը վկաներ են պարեցներն ու թերահասները, այս բնութիւնը իր ծաղիկներով եւ ամպերով, աղջկայ արեւափայլ ժպիտով: Գեղեցիկ է շուրջբոլորը: Եւ լուռ: Լռութիւնը հանճարն է փառապում, շրջանակի մէջ դնելով գեղեցկութիւնը: Գեղեցիկը ինքնին ոչինչ է առանց արուեստագէտի ներկայութեան եւ ահա Արմենը վաւերագրական ֆիլմ էր արել գեղարուեստական ֆիլմի մասին, լռութեան մասին, որը փիրում է հանճարի աղմուկից յետոյ: Արեւածագի: Զբօսաշրջիկների, որոնք այցելում են այս վայրերը եւ նրանց պատմում են արդէն ո՛չ թէ վանքերի մասին, այլ թէ ինչպէս էին դրանք նկարահանւում Փարաճանովի ֆիլմում: Ամէն ինչ լուռ է. քարերը, խաչքարերը, բնութիւնն ու մարդիկ, որոնք ընդամէնը «հումք» են, նրանք կրկին կը խօսեն հանճարի առկայութեամբ...

Կիմ Կի Դուկ

Սակայն երբ հանճարը քեզ հիւր է գալիս, աւելի լաւ է լռես ու մտիկ անես նրան: Ժամանակակից կինօաշխարհի քայլող առասպել, ռեժիսոր, որի գործերը պարտադիր պէտք է դիտել եւ սպասել նոր գործին, դա քորէացի Կիմ Կի Դուկն է: Եկաւ Հայաստան, թէպէտ տեղեակ էլ չէր մեր մասին, բայց քայլեց Երեւանի փողոցներով եւ բացայայտեց, որ Հայաստանը շատ նման է իր Քորէային... աղքատութեամբ.

«Բարեւ ձեզ, ես Կիմ Կի Դուկ անունով քորէացի ռեժիսոր եմ (ծիծաղ): Եկել եմ Հայաստան, իմանալով, որ այստեղ հետաքրքրւում են իմ ֆիլմերով: Մինչեւ կինօ, ես զբաղուել եմ մեքենաներով: Քորէայում միայն 50%-ը կարող են դպրոց յաճախել, ես միւս 50%-ին եմ պատկանել, աշխատել եմ գործարանում եւ սովորել եմ այնպիսի բաներ, որ դպրոցում չեն անցնում: Այնպէս որ կարելի է չգնալ դպրոց: Իմ ֆիլմերը տարբերւում են հոլիվուտեան եւ միւս քորէական ֆիլմերից. ես նկարահանում եմ այն, ինչ ապրել եմ: Ես սկսեցի գրել սցենարներ, երբ հասկացայ, որ ամէն մարդ կարող է ֆիլմեր նկարահանել...»:

Այսպիսով մեր առջեւ մի ստեղծագործող էր, որը ֆիլմերի միջոցով խօսում է մարդկութեան հետ, նա գտել է իր խօսելու ձեւը: Իր ֆիլմերի մէջ շատ քիչ խօսք կայ, նրանք աւելի մօտ են գեղանկարչութեանը, մարդիկ իր ֆիլմերում կարծես իր ձեռքով նկարած կերպարներ լինեն, որոնք իրար հետ կարող են սեքսով զբաղուել կամ կռուել, իսկ յետոյ յանգում ես հետաքրքիր եզրակացութիւնների, օրինակ, երբ սիրում ես, ապա կարելի է նոյնիսկ չսիրած մարդու հետ ապրել կամ ամենաանհաւանական բանը բարիութիւնն է, որին ոչ ոք հենց այնպէս չի հաւատում «Դատարկ Տուն»:

Կիմ Կի Դուկի ուսուցիչները երկուսն են՝ կեանքը եւ կեանքի փորձութիւնները: Դիտելով նրա ֆիլմերը հնարաւոր չի չփոխուել: Սակայն ամենակարեւորն այն է, որ Կիմ Կի Դուկի նման հանճարը ստիպում է մարդկութեան հայեացքը շրջել Արեւմուտքից դէպի Արեւելք, դէպի իր Քորէան, դէպի երգահնչիւն քորէական լեզուն, ի դէպ ռեժիսորը խօսում էր իր լեզուով, այլ ոչ անգլերէնով, եւ թարգմանում էր քորէերէնից Աննա անունով մի աղջիկ, սակայն Կիմ Կի Դուկի համար քիչ էր խօսել իր լեզուով, նա երգեց եւ լեցրեց փիկնիկային դահլիճը, որտեղ կայացաւ հանդիպումը ռեժիսորի հետ, չլսուած մեղեդիով. մի նոր տարածութիւն բացեց այն մեզ համար, մի նոր աշխարհ, յետոյ նա խորհուրդ տուեց հետաքրքրուել փոքր արեւելեան երկրների կինոյով:

- Ճի՞շդ է, որ դուք չէք սիրում մարդկանց,- հարցրեց լրագրողներից մէկը, որը տեղեկացել էր այդ մասին համացանցից:

- Արդէն սիրում եմ,- պատասխանեց քորէացի իմաստունը:

Կիմ Կի Դուկ

Սեգ Կիրակոսեան

Եւ իրօք, ինչպէս ասում էր Թոլստոյը, «մարդը հեղուկի պէս է», ուրեմն նա միշտ փոխւում է եւ օգուտ է քաղում եւ ատելութիւնից եւ սիրուց:

Մերկ մտքեր

Փակման ֆիլմը այնքան հանդիսականներ հաւաքեց, որ տեղերը չբաւեցին «Մոսկուա» կինօթատրոնի Կարմիր դահլիճում: Ժան-Լիւք Գոդարի «Հրաժեշտ Լեզուին» ֆիլմն էր, նկարահանուած 3D-ով, որի համար բաժանեցին ակնոցներ, սակայն նրանք, ովքեր գիտէին Գոդարի մասին միայն այն, որ նա ֆրանսիացի է եւ էքրանի վրայ ֆրանսիական կինօ են դիտելու, խիստ հիասթափուեցին եւ սկսեցին շուտափոյթ լքել դահլիճը, նամանաւանդ երբ տեսան մերկ կնոջ եւ տղամարդուն, բայց Գոդարը իր ֆիլմերում պատմութիւններ չի պատմում, նա իր մտքերն է արտայայտում սքանչելի պատկերների ֆոնի վրայ, օրինակ, մի՞թէ կենդանիները մերկ են համարւում, ուրեմն ինչո՞ւ են մարդիկ մերկ, իսկ հաւասարութիւնը գոյութիւն ունի միայն պէտքարանում եւ այլն:

Սիրոյ եւ բարութեան դասեր

Այնուամենայնիւ հանդիսատեսը փնտռում էր իր կինօն, ցաւօք, նա չգտաւ այն ո՛չ յունական ֆիլմում «Տանը», ո՛չ թուրքական «Ես Նա Չեմ», ո՛չ էլ ռուսական «Աստղ», որը նկարահանել էր հայազգի Աննա Մելիքեանը: Միայն վերջին օրը, երբ ցուցադրում էին մրցանակակիր ֆիլմերը, երկու ֆիլմ վերջապէս յուզեցին դահլիճը մինչեւ արցունքները, դա Ուբերտօ Պազոլինիի «Նատիւրմորտ»–ն էր (Մեծ Բրիտանիա, Իտալիա) եւ վրացի Լեւան Կոգուաշվիլիի «Կոյր Ժամադրութիւններ»ը:

Գիտէ՞ք, թէ ինչ կար այդ ֆիլմերում – ես կ՚անուանէի դա ստորջրեայ հոսանքներ, այսինքն այն, ինչ դու չես տեսնում ջրի երեսին: Երկու ֆիլմերն էլ բարութեան մասին էին, բարի մարդու մեծ բեռի... Իսկ սիրոյ մասին գոնէ մէկը ակնարկե՞ց: Իսկական սիրոյ մասին մենք տեսանք Սեգ Կիրակոսեանի վաւերագրական ֆիլմում «Մենք ուղղակի ուզում էինք երջանիկ լինել»: Սէր, որի առջեւ ոչ մի խոչընդոտ ի զօրու չէր. ո՛չ բանտի ճաղերը, ո՛չ հարազատների անհանդուրժողականութիւնը, ո՛չ երախայի արատները: Չհնարած պատմութիւն էր, որին երիտասարդ Սեգ Կիրակոսեանը հետեւել էր մի քանի տարուայ ընթացքում եւ նրան յաջողուել էր այս նուրբ ու չափազանց անձնական նիւթի միջոցով մատուցել սիրոյ արժանապատուութեան եւ տոկունութեան դաս:

Ինթէրնէթի սէվտաներ

Կէնճերուն աս ինթէրնէթի վրայէն սէվտաներ ապրելու հավէսը վտանգաւոր վիճակ մը առած է: Իրարու հետ տէմ տիմաց կալով նորմալ հաղորդակցութիւն մը հաստատելն ու չէնք չնորհք սէվտա մը ապրիլը մոռնալ սկսան: Աս տաքերուն, կըզգիները հէլպէթ քիմ ծովեզերքը եայըլմիշ էղած սիւրիւ մը կէնճ կը տեսնամ կոր: Մանչըը աղջիկըի նստած էն, սաաթներով իրարու հետ բառ մը պիլէմ չեն խօրաթեր կոր: Ծառքերնին մէյ մէկ փապուճի խըտար ատ նոր էլած թէլէֆոններէն, ինքնիրեննին կը խնտան, ինքնիրեննին սօմուրթմիշ կ՚ըլլեն, իրարու էրես պիլէմ չեն նայիր կոր: Անճախ արատա մէյ մը իրար մշտելէն ատ մաքինայէն պան մը կը ցուցունեն կոր ան խըտար: Շիտակը հաւատալս չի գար կոր, մենք ատ տարիքն իքէն ծառք ծառքի պռնելը, իրար փաթթուելէն քալելը, պարելը մենծ քէֆ էր: Ասոնք անանկ պաներ չունին, ինթէրնէթէն, իրար հիչ չտպած սէվտա կ՚ապրին կոր: Սիրաբանիլը պիլէմ կարեւորութիւնը կորսունցուցած է: Մեղք, օր մը պիտի գայ աս փախցուցած քէֆերնուն չատ պիտի ցաւին ամա ուշ պիտի ըլլայ:

Շիտակը ըսել պէտք է նէ տաՀա մենծ տարիքի էղողներն ալ կէնճերէն վար մնացած չունին: Աղուոր ռէստօրան մը ընկերներով նստած ճաշ ուտելն իքէն, համով հոտով սօհպէթ ընելու տեղ, իրարու էրես պիլէմ չնայած ամէն մարդ ատ պանով զբաղած է: Փէք փէք, կերածներնուն պատկերը քաշելով հոն հոս կը ղրկեն կոր իշտէ... Անցածները ռէստօրան մը թամ սիփարիշ տալն իքէն, թէլէֆոնին փաթթուող մէկու մը, հոնտեղին չէֆը «Խնդրեմ առաջ սըփարիշնիդ տուէք եւ կարսօնս մի սպասցունէք» տէյիմ ազդարարեց: Շատ իրաւունք ունէր:

Կիտէ՞ք Ամերիկա ի՞նչ կ՚ըլլեն կոր էղեր. Աս պիչիմ տեղ մը ճաշի կացող խումբերը, սեղան նստելն իքէն պիւթիւն թէլէֆոնները նոյն քէօշէն կը ձգեն կոր էղեր: Ճաշի ընթացքին ով էն առաջ թէլէֆոնին էրկննայ նէ, պիւթիւն սեղանին հաշիւը ան կը վճարէ կոր էղեր: Ինտո՞ր կտաք. Իմին փէք խօշս կնաց: Քէշքէմ աս պանը հոս ալ կիրարկել պաշլայէին: Հաւատացէք քիմ, մէկ հոգի մը խելք ընէ տէ աս սովորութիւնը տեղաւորուի նէ ամէն մարդ գոհ պիտի մնայ, ընկերութեան արժէքը պիտի աւելնայ: Ինչ կ՚ըլլայ. Աս ըսածիս անկաջ տուէք տէ ատ գործիքներուն էսիր ըլլալէ վազ անցէք, եաքէն ինծի աղօթք պիտի ընէք:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԿՕՍ

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ AGOS YAYINCILIK BASIM HİZMETLERİ SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ. անունով՝ Ռաիիլ Տինք, ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ Հրանդ Տինք, ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՎԱՐԻՉ՝ Ռոպէր Քոփթաշ, ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԽՄԲԱԳԻՐ՝ Ֆէրտա Պալանճար, ՀԱՍՑԷ՝ Հալասքեարկազի Պողոտայ, Սէպաթ Ափթ. 74, յարկաբաժին 1 Օսմանպէյ, Իսթանպուլ: Հեռաձայն՝ 0212 296 23 64 - 0212 231 56 94 Ֆաքս. 0212 247 55 19 ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Տինիա Սիփիէր Վէպ Օֆսէթ Ա.Շ. «Կլոպուս Տինիա Պասըմէվի» 100. Եըլ Մահալլէսի, Պաղճըլար-Իսթանպուլ: Հեռաձայն՝ 0212 629 08 08 ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ՝ Թուրքիա՝ 6 ամսուան 90 ԹԼ. տարեկան 175 ԹԼ. Եւրոպա՝ 6 ամսուան 95 Եւրօ, տարեկան՝ 180 Եւրօ, Ամերիկա եւ Գանատա՝ 6 ամսուան 130 Տոլար, տարեկան 250 Տոլար, Աւստրալիա՝ 6 ամսուան 150 Տոլար, տարեկան 275 Տոլար: www.agos.com.tr - agos@agos.com.tr

Վարդավառը «Սուրբ Լոյս»ի գագաթին

ՍԱՐԳԻՍ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
sseropyan@agos.com.tr

Այս Կիրակի համայն հայութիւնը ընդհանրապէս բոլոր եկեղեցիներու, բայց յատկապէս Ս. Կարապետի անունը կրող եկեղեցիներու մէջ պիտի տօնէ տարուան երրորդ տաղաւար՝ Վարդավառը: Այս առթիւ «Ակօս»ի ընթերցողները ձանձրացուցած չըլլալու համար կը հրաժարինք տարիներէ ի վեր կրկնուած իրերանման տօնական յօդուածներէ, կամ ալ «Մեր նախնիք ինչպէ՞ս կը տօնէին մեր ազգային ու կրօնական այս եզակի տօնը»ի նման գրութիւններէ, շեշտելով միայն, որ Հայ քրիստոնէական հինգ տաղաւարներն ու մնացեալ բազմաթիւ տօները հիմնուած են նախաքրիստոնէական, ըստ ոմանց՝ հեթանոսական տօներու, աւելի ճիշդ խօսքով հաւատալիքներու վրայ:

Պարտինք ընդունիլ, որ խելացի գործ մըն էր ժողովուրդին սիրելի տօնական օրերու նոյն օրերուն նոր կրօնի տօները տեղադրել, որպէսզի ժողովուրդը, նախկին մեհեանին մէջ տօնած օրը նոր կրօնի տաճարին մէջ ալ տօնէ նման տօն մը. ինչպէս օրինակ՝ Վահագնի ծնունդին փոխարէն Յիսուսի ծնունդը, Անահիտ աստուածուհիին փոխարէն Ս. Մարիամ Աստուածամօր տօնը եւ այդպէս շարունակաբար…

Մնաց որ քրիստոնէական մեր տաճարներուն վայրերն ալ ընտրուած են յատկապէս նախաքրիստոնեայ հայոց հին կրօնի մեհեաններու տեղերը: Ամենալաւ օրինակը այս մասին, կրնանք ցոյց տալ Էջմիածնի Ս. Մայր Տաճարը, որուն խորանին տակը, անմոռանալի Կաթողիկոս Վազգէն Վեհափառի համբուրելի որոշումով պեղուած էր, ուր երեւան ելած էր հին կրօնի մեհեանի մը ատրուշանը, մէջը մոխիրով ու կիսավառ ածուխի կտորներով:

Հայոց լեռնաշխարհը լի է կործանուելով տեղը վանքեր կառուցուած հեթանոսական տաճարներով, որոնցմէ մին, որ այս Վարդավառի նախօրեակին կ՚առընչուի մեր նիւթին հետ, այն է Տարօն աշխարհի նշանաւոր Չանկլին, քիւրտերու կողմէ Տէրէ-Չէնկէլի կոչուած Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետը կամ Իննակնեայ վանքը, որ համբաւ ունի հայ աշուղներուն, փելվաններուն կամ լարախաղացներուն շնորհք պարգեւելու: Անոնք գիւղէ-գիւղ, հիւղէ-հիւղ, քաղաքէ քաղաք կը պտըտէին եւ սիրտեր թունդ կը հանէին, ցնծութիւն ու տխրութիւն կ՚ազդէին, յատկապէս Վարդավառի տօնական օրերուն:

Մուշ-Տարօնցին ու գաղթականութիւնը

«Խեղճ Մշեցին մեռաւ լալով,
Օտար երկիրներ ման գալով»

կ՚երգէ տարօնցի մայրը եւ կը գոչէ՝ «Զարդիր լաօ»:

Գիտենք որ Տարօնը համբաւ ունի իր աշուղներով, Մեսրոպ Մաշտոցով, Բիւզանդիոնի գահին բազմած հայազգի կայսրերով, բայց ամենէն աւելի՝ իր գաղթական զաւակներով: Բայց Տարօնցի հայորդին, որ հին օրերուն Պոլիս կ՚երթար ու կայսր կը դառնար, եկաւ ժամանակ, որ Պոլիս գնաց համալ (բեռնակիր) դարձաւ: Կայսր կամ բեռնակիր, մէկ բան չմոռցաւ տարօնցի գաղթականը: Ո՛ւր որ գնաց ու հաստատուեցաւ, հոն մեծ կամ փոքր տաճար մը կառուցեց, անունն ալ դրաւ Սուրբ Կարապետ:

Այսօր, ուր որ հանդիպիք Ս. Կարապետ անուն եկեղեցիի մը, ձեզ պիտի ըսեն որ պանդուխտ մշեցիներ են կառուցած այսինչ թուականին…

Սուրբ Կարապետի ուխտի օրն է Վարդավառը, որով Սկիւտարի նոյնանուն եկեղեցին, ինչպէս բոլոր Ս. Կարապետները, աղաւնիներ կը թռցնեն, եւ ջուր կը սրսկեն մարդիկ իրարու:

«Մինչեւ գալ Վարդավառ, քիմ էօլէ-քիմ գալա…»:

Բայց մենք շատ ենք պատմած այս ջուր սրսկելու պատմութիւնը, որ կը հասնի մինչեւ իրար գետ կամ լիճ նետելով թրջելու չափազանցութեան: Գրած ենք այս աւանդութեան Ջրհեղեղէն, այսինքն՝ Նոյ Նահապետէն մեզի հասած սովորութիւն մը ըլլալը, այնպէս որ զանց պիտի առնենք կրկնելով միայն յանկերգը, որ երիտասարդներ կը կանչէին թրջուել վախնալուն համար տունը պահուըտող ծերերուն.- «Եկէ՛ք հայրիկ, մայրիկ, դուրս ելէք, հոգ չէ թէ քիչ մը թրջիք: Մինչեւ գալ Վարդավառ ո՛վ կը մնայ- ո՛վ կ՚երթայ չի գիտցուիր»:

Կաղանդ, Ծնունդ, Զատիկ, Համբարձում, Աստուածածին եւ բոլոր միւս մեծ ու պզտիկ քրիստոնէական տօները կը տօնուին բոլոր քրիստոնեայ ազգերու կողմէ, միայն Վարդավառի տօնն է, որ կը տօնեն միայն հայերը, մէկ ալ համշէնցիները: Ուրեմն սխալ պիտի չըլլայ երբ ըսենք Վարդավառը զուտ հայկական ու ամենահին տօնն է, զոր կը տօնենք մինչեւ այսօր:

Երջանիկ Վարդավառներ բոլորիդ, մանաւանդ մեր տարեցներուն, մի՛ վախնաք թրջուելէ, «մինչեւ գալ Վարդավառ, քիմ էօլէ-քիմ գալա…»:

Այժմ տեսնենք թէ մինչեւ 1915 թիւը, ի՞նչպէս եւ ուր ուխտի կ՚երթային Տէրսիմցի հայերն ու քիւրտերը:

Սուրբ Լոյս լեռը կամ Սիւլպիւս տաղը *

Քղիի արեւմտեան կողմը, Տէրսիմի սահմանագլխին վրայ, վեղարաձեւ երկու սրածայր գագաթով վեր բարձրացած է այս շրջանի ամենաբարձր լեռը, զոր հինէն կը կոչէին՝ Սուրբ Լոյս:

Հայուն եւ քիւրտին (խօսքը ալէվիներու մասին է) ամենէն մեծ երդումը Ս. Լոյսին վրայ է, որուն գագաթին կ՚երդնուն միշտ:

Այդ սարին գագաթը ծնող տղեկը շնորհալի կ՚ըլլայ, զոր կ՚անուանեն Վարդերես:

Շաբաթ օր կը սկսին ուխտագնացութեան պատրաստութիւնները: Թոնիրները կը վառեն, ամէն ինչ կը մաքրուի, նոր հագուստներ ու փոխնորդներ կը հագնուին, ո՛վ որ չունի, ունեցողէն փոխ կ՚առնէ: Ամէն ոք, նոյնիսկ նոյն տան անդամներէն մէկը եթէ միւսին հետ գժտուած է, անպատճառ կը հաշտուի, ապա թէ ոչ ուխտը ընդունելի չ՚ըլլար: Առաւօտուն, դեռ լոյսը չծագած հետիոտն ճամբայ կ՚ելլեն ուխտաւորները, շատ մը կիներ ու աղջիկներ բոպիկ կ՚երթան, որպէսզի Վարդավառի իրենց Սուրբ Լոյսի ուխտը ընդունելի ըլլայ:

Դեռ Արեգակը լեռներուն գլուխը չհասած, ուխտաւորներուն մէկ ծայրը կը հասնի Ս. Լոյսին ստորոտը: Աղբիւրին մօտ նախաճաշ կը պատրաստուի: Ով որ ամենէն առաջ հասած է աղբիւր, անիկա իրաւունք ունի բոլոր ուխտաւորներուն վրայ ջուր սրսկելու:

Այնտեղէն մինչեւ լերան գլուխը, քալելով ժամ մը կը տեւէ: Կատար հասնողները, հայ եւ քիւրտ, բոլորն ալ կը գճկին (կը ծռին) գետին, մէկ մէկ ափ հող կ՚առնեն, երեսին ու աչքերնին կը քսեն, քարերը կը համբուրեն: Լեռը այնքան բարձր է, որ գագաթին վրայէն նայողը ամբողջ Քղին իբր 360 գիւղերովը պսակի պէս կը տեսնէ, մինչեւ իսկ Բալուն կրնայ տեսնել, եթէ դիտակ ունենայ:

Լերան վրայ բաւական դուրան (տափարակ) տեղ մը կայ, ուր տեղ տեղ քարայրներ կան, որոնց մէջ հարիւրաւոր մարդիկ կրնան ապաստանիլ: Այդ քարայրներէն մէկուն մէջ Տէրտէրը Պատարագ կը մատուցանէ, մատաղները կը մորթեն եւ սեղաններու վրայ երգեր կ՚երգուին, որոնցմէ նմոյշ մը կու տանք ստորեւ.

Ծառան տակը մնացի,
Փէշտիմալս լուացի.
Խապար էրէք իմ մօրկան,
Ես հոս ղէրիպ մնացի:

Հիւանդ եմ, հալուկ չունիմ,
Ճահիլ եմ եարուկ չունիմ,
Եարս դրած խէֆէսը,
Տեսնելու ճարուկ չունիմ:

Տարին տասներկու ամիս,
Խնձորը զօտիս հոտաւ,
Նէ խնձորին տէրն էկաւ,
Նէ եարիս խապարն էկաւ:

* Սուրբ Լոյս Լերան վերջին բաժինը արտատպուած է Վահան Վրդ. Տէր-Մինասեանի «Անգիր Դպրութիւնէն»:

ԲԱՌԵՐՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԱՇԽԱՐՀԸ 126

ՆՈՐԱՅՐ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ
ndaduryan@agbumhs.org

ԷՐՄԻՏԱԺ: Թանգարաններուն Ամենէն «Մենակեացը»

1951 թուականն է, Լենինգրադ –կամ՝ աւագ սերունդին յիշել նախընտրած կոչումով՝ Ցարերու մայրաքաղաք Սանկտ Պետերբուրգ: Էրմիտաժ թանգարանի իր գրասենեակին մէջ, հիւր ընդունելու կը պատրաստուի երկարամեայ տնօրէն Պարոն Օրպէլեանը. Օրպէլեան ազնուական ընտանիքի ամենէն պատուաբեր անդամներէն մէկը, պատմաբան, արեւելագէտ, լեզուաբան Պարոն Յովսէփ Օրպէլեանը, ան որ 1910-ական թուականներուն Անիի պեղումներուն հսկեց ու հիմնեց հոն տեղծուած թանգարանը, Ղարաբաղի մէջ միջնադարեան վիմագրութիւններ հաւաքեց, դասաւորեց, 1916 թուականին Վանայ ժայռի վրայ Ուրարտացի թագաւոր Սարդուր Բ.ին տարեգրութիւնը յայտնաբերեց, եւ դեռ ան, որ հարաւային կովկասագիտութեան նուիրուած բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններուն հեղինակն էր, քրտերէնի եւ հայերէնի բարբառներուն մասնագէտը, Մոսկուայի Լազարեան Ճեմարանին դասախօսը, ինչպէս նաեւ Հայաստանի Գիտութիւններու Կաճառին հիմնադիրն ու առաջին նախագահը: Յիշել կ՚արժէ նաեւ, թէ Էրմիտաժը, որպէս համալիր եւ որպէս հաւաքածոներու քանակ, աշխարհի ամենամեծ թանգարաններէն մէկն է: Ու իր 17 տարուան պաշտօնին վերջին օրը, բազմազբաղ գիտնականը սիրով յօժարած է տեսնել հին ընկեր մը.

- Պարոն Ստուգաբանութիւն, զգացի, որ Հիւսիսը պիտի այցելէք:

- Պարոն Օրպէլեան, պատիւ է ինծի համար այս հանդիպումը:

65-ամեայ ճգնաջան տնօրէնը ունի լայն ճակատ, դէմքի խոր եւ շեշտուած գիծեր, ստիպակցող մօրուք:

-Պարոն Ստուգաբանութիւն, Էրմիտաժը ռուս մեծ ազգին պատիւն է: 1764-էն, կայսրուհի Մեծն Կատարինէի օրերէն ի վեր կը հաւաքենք արուեստի ամենաընտիր ու անկրկնելի կտորներ: Բայց, Պարոն Ստուգաբանութիւն, գիտեմ, թէ դուք հետաքրքրուած էք, թէ այս թանգարանը ինչո՛ւ «էրմիտաժ» կոչուած է:

«Էրմիտաժ»ը ֆրանսերէն փոխառութիւն է ռուսերուն համար, կը մտածէ ստուգաբանութիւնը ու միտքը ինքնաբեր թափով կը ճամբորդէ Եգիպտոսի անապատները, ուր երկու հազար տարի առաջ ծնունդ առած էր այդ բառը:

Քրիստոնէութեան առաջին դարն է: Յիսուսի վարդապետութեան հետեւող այրեր կը հեռանան մարդկային ընկերութենէն ու նախ Եգիպտոսի, ապա՝ Մերձաւոր Արեւելքի անապատներուն մէջ բնակութիւն կը հաստատեն, հոն գտնելով ներքին խաղաղութիւն ու անդորրութիւն: Անոնց համոզումով անապատը, իր պարզութեամբ, կը խոստանար մաքուր, անապական կեանք: Անապատը, առաւելաբար, լաւագոյն տեղն էր մտամփոփ աղօթքի համար: Մենակեաց այդ ճգնաւորները ժամանակի ընթացքին, յունարէն «էրիմոս» (ερημος) այսինքն «անապատ» բառէն ելլելով կոչուեցան «էրմիտ»ներ՝ «անապատականներ»: Բառը եւրոպական զանազան լեզուներու մէջ կը մնայ գրեթէ անփոփոխ. Eremit, ermitaño, eremita, ermite, heremiet:

- Պարոն Ստուգաբանութիւն, կայսրուհի Կատարինէն իր արուեստի հաւաքածոն պահելու եւ ցուցադրելու համար «Ձմեռնային Պալատ»ին կից մասնաշէնք մը պատուիրած էր: Այդ շէնքն է, որ կազմեց մեր հսկայ թանգարանին կորիզը: Կայսրուհին այդ գողտրիկ շէնքը կը գործածէր նաեւ իր անմիջական ընկերները հիւրասիրելու համար: Ընդունելութիւնները կ՚ըլլային անպաշտօն, ու հեռու՝ ամէն տեսակ արքունի շռայլութենէ: Բացակայ էին նաեւ սպասաւորները: Այդ պարզութիւնը պատճառ եղաւ, որ նախ շէնքը, ապա՝ ամբողջ թանգարանը կոչուի «Էրմիտաժ», այսինքն՝ ճգնաւորի խուց կամ բնակարան:

- Պարոն Օրպէլեան, կը մտածէ՞ք հանգստեան կոչուիլ ձեր հօրենական տան մէջ, Ծաղկաձորի գեղատեսիլ բնութեան գիրկը:

- Հեռաւոր գաղափար մը Պարոն Ստուգաբանութիւն. պէտք է որ մնամ հոս, այժմ ինծի վստահած են նոր պաշտօն մը. Լենինգրադի Համալսարանի Արեւելագիտութեան Բաժանմունքին ղեկավարութիւնը: